

KUPIŠKIO SINAGOGA IŠLYDĖJO BIBLIOTEKININKUS, KAD PASITIKTŲ ATSINAUJINUSI



KUPIŠKIO VIEŠOJI BIBLIOTEKA

Kupiškio viešoji biblioteka, šiais metais švenčianti savo 80-metį, įsikūrusi pačiame miesto centre, istoriniame sinagogos pastate dirba paskutinius mėnesius – netrukus bus pratęsti pastato rekonstrukcijos darbai. Prieš išsikeldami į laikinas patalpas, o šį atiduodami į statybininkų rankas, sumanėme kovo 31-ąją pakviesti čia dirbusius kultūros namų, muziejaus ir bibliotekos darbuotojus, įvairaus amžiaus miestelėnus į atsisveikinimo su pastatu vakarą.

Dabartinį vaizdą sinagogos pastatas įgavo 1951 metais. Skirtingais laikotarpiais čia veikė trys kultūros įstaigos: Kultūros namai ir biblioteka, o nuo 1962 metų – ir Kraštotyros muziejus. Buvęs rajono Kultūros skyriaus vedėjas Algimantas Jasaitis, pasodintas į „šiltąją prisiminimų“ kėdę, sakė, kad sinagogos pastato rekonstrukcijos autorystė priskiriama to meto Vykdomojo komiteto pirmininko pavaduotojui Petriui Silickui, parengusiam projektą ir vadovavusiam darbams. Buvo prisiminti ir žmonių pasakojimai apie žydų paslėptą ir remonto metu sinagogoje rastą lobį, jį radusių darbininkų tragiškus likimus. 1983 metų pabaigoje išsikėlus Kultūros namams, o 1984 metų pradžioje – muziejui, biblioteka liko viena visame buvusios sinagogos pastate.

Atsisveikinimo renginio dalyvius daina, šokiu ir eilėmis pasveikino jaunosios bibliotekos lankytojos. Bibliotekos direktorius Algirdas Venckus, pristatęs svečius – Lietuvos Respublikos Seimo narį Joną Jarutį, Kultūros, švietimo ir sporto skyriaus vedėją Jurgitą Trifeldienę, šio skyriaus vyriausiąją specialistę Ireną Mockuvienę, – priminė, kad šis pastatas neatsiejamas nuo miestelio aplinkos, o jo likimas glaudžiai susijęs su čia gyvenusių ir dirbusių žmonių likimais. Šiuos žodžius patvirtino demonstruotos skaidrės, kuriose šmėžavo miestelio prieškarinio vaizdai: sinagogos pastatas (pagal išlikusius inventorizacijos aktus pastatytas ar rekonstruotas 1901 metais), gydytojo Ipolito Franckevičiaus sodinti medeliai, Mikalinos Glemžaitės tautinių drabužių kolekcija, elektrinė, šventinamas kooperatyvo pastatas, Kupiškio gimnazija, vėjo malūnai (jų, pasak rašytojo Alekso Baltrūno, buvę net šeši, o arbatinių – apie dvidešimt). Gausiai čia gyvenusių žydų buitį ir papročius iliustravo Laimutės Kliopkinienės perskaityta ištrauka iš Alekso Baltrūno vaikystės dienų apysakos „Pavasaris – ruduo“. Direktorius, komentuodamas nuotraukas, priminė ir interneto puslapį *Kupishok*, kurį sukūrė žydai išeiviai iš Kupiškio. Paskutinėje skaidrėje tarsi vizija demonstruotas būsimos, jau rekonstruotos,



Parodų salėje pristatomos Kupiškio istoriją menančios skaidrės. Priekyje sėdi LR Seimo narys Jonas Jarutis su žmona. Stasio Kočinskio nuotr.

bibliotekos vaizdas, palydėtas su atsidūsėjimu: po kelerių metų tai taps realybe...

Renginio dalyviams buvo surengta ekskursija po biblioteką, jie galėjo išgirsti „magišką senojo pastato laiptų girgždesį“. Ekskursiją vedė čia dirbę Kultūros namų darbuotojai Kazys Stančikas ir Laimutė Bernadickienė. Parodų salėje veikusi fotografijų paroda „Susitikimų akimirkos“, skirta bibliotekos 80-mečiui, priminė svarbesnius bibliotekos renginius ir joje viešėjusius žymius žmones, o II aukšto koridoriuje ir laiptinėje eksponuota paroda „Kupiškis ir jo kultūrinė aplinka. Prabėgę dešimtmečiai“ bylojo be žodžių. Virtualiąją parodą „Po vienu stogu: kultūros namai, biblioteka, muziejus“ galima pažiūrėti bibliotekos interneto svetainėje <http://kupiškiovb.lt/>. Parodose eksponuojamos fotografijos iš Kupiškio viešosios bibliotekos ir Etnografijos muziejaus fondų, bibliotekoje saugomo Juozo Kraujūno fotografijų fondo, taip pat asmeninių A. Jasaičio, K. Stančiko, E. Urbonienės, P. Jankausko, L. Bernadickienės, D. Alekniūnės ir kitų kupiškėnų albumų.

Naktį bibliotekoje pratęsė koncertas, surengtas kitoje erdvinėje, – jau 2016 metais pradėtos rekonstruoti renginių salės balkone ir scenos antrame aukšte, tiesiog ant neseniai išlieto betono. Saloninės muzikos programą „Pasiklydę dvaro šešėliuose“ atliko trio „Giocoso“: Raimonda Janutėnaitė (mecosopranas), Viktorija Zabrodaitė (fleita), Nijolė Baranauskaitė (fortepijonas). Skambėjo Frédéricio Chopino, Mykolo Kleopo Oginskio dainos, kita XIX amžiaus Europos kompozitorių vokalinė ir instrumentinė muzika. Kaip ypatingas atsisveikinimo su pastatu akcentas žvakių šviesoje nuvilnijo nostalgikškas M. K. Oginskio polonezas „Atsisveikinimas su tėvyne“. Programą pratęsė Kupiškio meno mokyklos jaunųjų flei-



Kupiškio biblioteka 1967 m. *Bibliotekos archyvo nuotr.*



Kupiškio VB 2015 m. *Reginos Vilčinskienės nuotr.*



Taip atrodys biblioteka po rekonstrukcijos.

tininkų pasirodymas, Kupiškio kultūros centro vaikų ir jaunimo teatro studijos parengta programa „Teatriniai dalykėliai“.

Paskutinė renginio dalis vėl persikėlė į parodų salę, kur kadaise vykdavo šokiai, čia susipažindavo poros. Į „šiltąją prisiminimų“ kėdę atsisėdęs Alfredas Buška prisiminė, kaip 1963 metais, atvykęs dirbti į Kupiškį, grodavo šokiuose. Jam ir Gintautui Vaitoniui užgrojus valsą „Švelnus vėjelis“, kelios poros tuoj pasileido šokti – visai kaip kadaise, prieš dešimtmečius. Prisiminimais dalijosi tautodailininkas Vytautas Jasinskas, buvusi bibliotekos,

vėliau Kultūros namų darbuotoja Vanda Samulionienė, Kazys Stančikas, buvęs chorvedys Pranas Jankauskas. Savo eiles skaitė daugelį metų po bibliotekos stogu gyvuojančio literatų klubo „Lėvens balsai“ nariai.

Svečiams ir programos dalyviams įteikti originalūs suvenyrai: degtukų dėžutės ir suvenyrinės lentelės iš bibliotekos palėpės su dabartiniu Kupiškio viešosios bibliotekos pastato atvaizdu.

Janina Širvinskienė